

ความรู้เรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาที่มาคลอดบุตรที่โรงพยาบาลศรีนครินทร์

ปวาริต อารยะสุขวัฒน์¹, ปฏิวช สุคนธ์จจร¹, ปริฉัตร โปธิรักษานนท์¹, พัทธมน เจริญรัตน์¹, วรณพร อึ้งสกุล¹, ระวีวัชร บรรณรักษ์ณา¹, อมรรัตน์ รัตนศิริ², วริสรา ลูวีระ²

¹นักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 5 กองเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²ภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Breastfeeding Practice Knowledge of Mothers Who Delivered at Srinagarind Hospital

Pavarit Arayasukawat¹, Patiwech Sukonkajorn¹, Parichat Phothiraksanon¹, Phathamon Jaremrat¹, Wannaporn Aungsakul¹, Raweewat Bannarakna¹, Amonrat Rattanasiri², Varisra Luvira²

¹5th-year medical students

²Department of Community Medicine, Faculty of Medicine, Khon Kaen University

หลักการและวัตถุประสงค์: การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวเป็นระยะเวลา 6 เดือน มีประโยชน์ต่อบุตรและมารดา ความรู้เรื่องนมแม่ของมารดาเป็นปัจจัยสำคัญต่อระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้เรื่องนมแม่ของมารดาที่มาคลอดบุตรที่โรงพยาบาลศรีนครินทร์

วิธีการศึกษา: เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ประชากรศึกษา ได้แก่มารดาที่มาคลอดบุตรที่โรงพยาบาลศรีนครินทร์ระหว่างวันที่ 1 กันยายน 2553 - 29 กุมภาพันธ์ 2555 คำนวณขนาดตัวอย่างได้ 248 ราย ใช้การสุ่มแบบเป็นระบบ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามชนิดสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป แบบการประเมินความรู้เรื่องนมแม่ และข้อเสนอแนะ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อหาร้อยละ ความถี่ มัชยฐาน พิสัยควอไทล์ และช่วงเชื่อมั่นร้อยละ 95

ผลการศึกษา: อัตราการตอบกลับร้อยละ 89.9 (223/248) พบว่ามารดาที่มีความรู้เรื่องนมแม่ระดับสูงคิดเป็นร้อยละ 73.5 (95%CI: 67.2, 79.1) โดยความรู้ที่มารดาตอบถูกมากที่สุดคือ มารดาสามารถบีบน้ำนมเก็บรักษาไว้ในระหว่างที่ลาคลอดและระหว่างที่กลับไปทำงาน (ร้อยละ 99.1, 95%CI: 96.5, 99.8) และความรู้ที่มารดาตอบถูกน้อยที่สุด คือ ระยะเวลาที่เหมาะสมของการเก็บรักษาน้ำนมในช่องแช่แข็ง (ร้อยละ 15.2, 95%CI: 10.9, 20.8)

Background and Objective: Mother's knowledge about breastfeeding is a key factor. Exclusively breastfeeding practice for a period of six months is good for babies and mothers. The aim of this study was to explore breastfeeding knowledge among mothers who delivered at Srinagarind Hospital

Methods: This study was a descriptive study. The studied population were 2,339 mothers who delivered at Srinagarind Hospital during 1 September 2010-29 February 2012. A sample of 248 subjects was systematically randomized selected. A questionnaire was administered via telephone interview. It was developed and included information relation to demographic data, knowledge of breastfeeding and mother recommendations. The results were analyzed by descriptive statistics including percentage, frequencies, median, interquartile range and 95% confidence intervals.

Results: The response rate was 89.9% (223/248). The study revealed that 73.5% (95%CI: 67.15, 79.10) of the respondents had a high level of knowledge regarding breastfeeding practice. Most of the mothers (99.1%, 95%CI: 96.5, 99.8) knew that breast milk can be preserved for later use, but most (84.8%, 95%CI: 79.2, 89.1) did not know how long it could be kept in the freezer.

Conclusion: Most of the mothers who delivered at Srinagarind Hospital had a high level of knowledge regarding breastfeeding practice.

สรุป: ส่วนใหญ่ของมารดาที่มากลอดบุตรที่โรงพยาบาลศรีนครินทร์มีความรู้เรื่องนมแม่ในระดับสูง

คำสำคัญ: ความรู้เรื่องนมแม่, มารดา, โรงพยาบาลศรีนครินทร์

Keywords: Knowledge of breastfeeding, Mothers, Srinagarind Hospital

ศรีนครินทร์เวชสาร 2556; 28(2): 163-9 • Srinagarind Med J 2013; 28(2): 163-9

บทนำ

นมแม่มีสารอาหารที่จำเป็นและเพียงพอสำหรับการเจริญเติบโตของทารก มีความปลอดภัยและภูมิคุ้มกันที่ช่วยปกป้องทารกจากการเจ็บป่วย ทำให้ทารกมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง¹ ในปี พ.ศ. 2543 องค์การอนามัยโลกและองค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ ได้ร่วมมือกันประกาศรับรอง "The innocent declaration"² เพื่อปกป้องส่งเสริม และสนับสนุนการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ สำคัญของประกาศนี้เรียกร้องให้ทุก ๆ ประเทศพัฒนานโยบายระดับชาติเรื่องการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ กำหนดเป้าหมายอย่างเหมาะสม และจัดวางระบบการติดตามและผลการปฏิบัติงานอย่างมีระบบ พร้อมทั้งกำหนดตัวชี้วัด เช่น อัตราการเลี้ยงทารกด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวเมื่อออกจากโรงพยาบาล³

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 ประเทศไทยมีนโยบายให้มารดาเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวครบ 6 เดือน ตามนโยบายขององค์การอนามัยโลก¹ ในปี พ.ศ.2548 มีการสำรวจสถานการณ์การเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ของประเทศไทย โดยองค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติพบว่า อัตราการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่อย่างเดียวยุโรป 6 เดือน มีเพียงร้อยละ 5.4 ซึ่งน้อยที่สุดเป็นลำดับที่ 3 จากทุกประเทศทั่วโลก และในปีพ.ศ.2550 จากรายงานของกระทรวงสาธารณสุข⁴ พบว่าทารกอายุ 6 เดือนที่ได้รับนมมารดาอย่างเดียวยุโรปมีเพียงร้อยละ 16.3 ซึ่งต่ำที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาในมารดาที่มากลอดบุตรที่โรงพยาบาลรามาริบัติ⁵ พบว่า มีมารดาให้นมบุตรครบ 6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 8.6 ซึ่งต่ำกว่าที่กำหนดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) คือ ร้อยละ 30

มีการศึกษาในประเทศไทยที่พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนานกว่า 4 เดือน คือความรู้ของมารดาเรื่องประโยชน์ของนมแม่และวิธีการให้นมที่ถูกต้อง⁶ นอกจากนี้การศึกษาค้นคว้าความรู้เรื่องนมแม่ในมารดาชาวจีนในประเทศไอร์แลนด์⁷ พบว่า มารดาบางส่วนมีความเข้าใจผิดและทัศนคติที่ไม่ถูกต้องต่อการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ ซึ่งมีผลทำให้การเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวไม่ประสบผลสำเร็จ

ในโรงพยาบาลศรีนครินทร์ มีการให้ความรู้เรื่องการให้นมแม่ในมารดาที่มากลอดบุตร โดยแพทย์ นักศึกษาแพทย์ และพยาบาล รวมทั้งมีการประเมินความรู้และความเข้าใจของมารดาก่อนกลับบ้าน แต่จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2554 พบว่ามารดาที่เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 30.8 ซึ่งยังไม่บรรลุเป้าหมายของโรงพยาบาลตามตัวชี้วัดผลลัพธ์ของกระบวนการสร้างเสริมสุขภาพที่กำหนดไว้ร้อยละ 80⁷ คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับความรู้เรื่องนมแม่ของมารดา เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงหัวข้อการให้ความรู้และเกิดประสิทธิผลในด้านความสำเร็จในการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่อย่างเดียวยุโรปตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไปให้มากที่สุด

วิธีการศึกษา

เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive study) โดยใช้แบบสอบถามชนิดสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ส่วน คือ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ 3) ข้อเสนอแนะของมารดาต่อการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่

ประชากรศึกษาเป็นมารดาที่มากลอดบุตรที่ห้องคลอดที่โรงพยาบาลศรีนครินทร์ ระหว่างวันที่ 1 กันยายน 2553 - 29 กุมภาพันธ์ 2555 โดยมีอายุครรภ์ตั้งแต่ 38 สัปดาห์ขึ้นไปและคลอดทารกที่มีชีวิตอยู่รอดจนถึงปัจจุบัน โดยยกเว้นมารดาที่คลอดบุตรมีความผิดปกติแต่กำเนิดและมีภาวะที่ไม่สามารถดูตนเองได้ตั้งแต่แรกคลอด, ติดเชื้อ HIV, human T-cell lymphotropic virus type I or type II, active tuberculosis โดยไม่ได้รับการรักษา รับประทานยาต้านไวรัส ใช้สารเสพติด และได้รับยาเคมีบำบัดหรือการรักษาทางรังสีวิทยาล้างคลอด^{8,9} มีมารดาที่เข้า inclusion criteria ทั้งหมด 2,339 ราย คำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม WinPepi version 9.2 กำหนดค่า confidence level 95%, absolute acceptable difference 0.05, allowable loss 10%, assumed proportion 0.8¹⁰ ได้กลุ่มตัวอย่าง 248 ราย และทำการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (systematic sampling)

ก่อนเก็บข้อมูล คณะผู้วิจัยมีการกำหนดวิธีการเก็บข้อมูลร่วมกัน แล้วจึงเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ในกรณีที่ไม่สามารถติดต่อได้ภายใน 1 ชั่วโมงจะเลื่อนไปเก็บข้อมูลของมารดาที่อยู่ในรายชื่อถัดไป 1 รายชื่อแทน โดยใช้เวลาเก็บข้อมูลประมาณ 5 นาทีต่อการสัมภาษณ์ 1 ครั้ง ใช้เป็นสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ความถี่ มัธยฐาน พิสัยควอไทล์ และช่วงเชื่อมั่นร้อยละ 95

งานวิจัยนี้ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ให้เป็นโครงการที่เข้าข่ายไม่ต้องขอรับรองด้านจริยธรรมการวิจัย เลขที่โครงการ HE 551300

ผลการศึกษา

คณะผู้วิจัยได้โทรศัพท์เพื่อสัมภาษณ์ ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย 248 ราย มีผู้ให้สัมภาษณ์ 223 ราย คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 89.9

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

พบว่า อายุของมารดาอยู่ในช่วง 18 - 50 ปี มีคามัธยฐานของอายุ 30 ปี และพิสัยควอไทล์เท่ากับ 8 ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นข้าราชการ (ร้อยละ 22.4) ระดับการศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 40.4) พบว่าสัดส่วนของการเลี้ยงบุตรคนสุดท้ายด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป 94 ราย คิดเป็นร้อยละ 42.2 (ตารางที่ 1)

ส่วนที่ 2 ความรู้เรื่องนมแม่

มารดาส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องนมแม่ในระดับสูง ร้อยละ 73.5 (95%CI: 67.2, 79.1) โดยความรู้ที่มารดาตอบถูกมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) มารดาสามารถบีบน้ำนมเก็บรักษาไว้ในระหว่างที่ลาคลอดและระหว่างที่กลับไปทำงาน ร้อยละ 99.1 (95%CI: 91.7, 97.7) 2) น้ามนแม่ช่วยป้องกันโรคภูมิแพ้และการดูนมที่ถูกวิธีคือ รีมฝีปากบุตรต้องอมมิตลานนมและดูดบ่อตามทีบุตรต้องการร้อยละ 95.5 (95%CI: 91.7, 97.7) และ 3) การดื่มนมมารดาเพียงอย่างเดียวโดยไม่ผสมน้ำ ทำให้บุตรท้องผูกร้อยละ 94.2(95%CI: 90.0, 96.7) ส่วนความรู้ที่มารดาตอบถูกน้อยที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ระยะเวลาที่เหมาะสมของการเก็บรักษาน้ำนมในช่องแช่แข็ง ร้อยละ 15.2 (95%CI: 10.3, 20.8) 2) ประโยชน์ของการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ที่มีต่อการคุมกำเนิดร้อยละ 57.4 (95%CI: 50.6, 63.9) และ3) ประโยชน์ของการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ต่อการลดความเสี่ยงของการเกิดมะเร็งเต้านมร้อยละ 78.0 (95%CI: 71.9, 83.2) (ตารางที่ 2)

ในมารดาที่เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป พบว่า ความรู้ที่มารดาตอบถูกมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) มารดาสามารถบีบน้ำนมเก็บรักษา

ไว้ในระหว่างที่ลาคลอดและระหว่างที่กลับไปทำงานร้อยละ 98.9 (95%CI: 93.4, 99.9) 2) น้ามนแม่ช่วยป้องกันโรคภูมิแพ้ การดื่มแม่เพียงอย่างเดียวโดยไม่ผสมน้ำ ทำให้บุตรท้องผูกและการดูนมที่ถูกวิธีคือ รีมฝีปากบุตรต้องอมมิตลานนมและดูดบ่อตามทีบุตรต้องการ ร้อยละ 96.8 (95%CI: 90.3, 99.2) และ 3) เด็กที่ได้รับการเลี้ยงด้วยนมแม่ จะฉลาดและมีไอคิวสูงกว่าเด็กที่ไม่ได้รับนมแม่ ร้อยละ 94.7 (95%CI: 87.5, 98.0) ส่วนความรู้ที่มารดาตอบถูกน้อยที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ระยะเวลาที่เหมาะสมของการเก็บรักษาน้ำนมในช่องแช่แข็งร้อยละ 13.8 (95%CI: 7.9, 22.9) 2) ประโยชน์ของการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ที่มีต่อการคุมกำเนิดร้อยละ 68.1 (95%CI: 57.6, 77.1) 3) ประโยชน์ของการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ต่อการลดความเสี่ยงของการเกิดมะเร็งเต้านมร้อยละ 77.7 (95%CI: 67.7, 85.3) (ตารางที่ 2)

ในมารดาที่เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวน้อยกว่า 6 เดือน พบว่า ความรู้ที่มารดาตอบถูกมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) มารดาสามารถบีบน้ำนมเก็บรักษาไว้ในระหว่างที่ลาคลอดและระหว่างที่กลับไปทำงานร้อยละ 99.2 (95%CI: 95.1, 100.0) 2) น้ามนแม่ช่วยป้องกันโรคภูมิแพ้และการดูนมที่ถูกวิธีคือ รีมฝีปากบุตรต้องอมมิตลานนมและดูดบ่อตามทีบุตรต้องการ ร้อยละ 94.6 (95%CI: 88.7, 97.6) และ 3) การเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ ช่วยลดการคัดตึงเต้านม ร้อยละ 93.8 (95%CI: 87.8, 97.1) ส่วนความรู้ที่มารดาตอบถูกน้อยที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ระยะเวลาที่เหมาะสมของการเก็บรักษาน้ำนมในช่องแช่แข็งร้อยละ 16.3 (95%CI: 10.6, 24.0) 2) ประโยชน์ของการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ที่มีต่อการคุมกำเนิดร้อยละ 49.6 (95%CI: 40.7, 58.5) 3) ประโยชน์ของการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ต่อการลดความเสี่ยงของการเกิดมะเร็งเต้านม, การเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ช่วยให้มดลูกหดตัวดี เข้าเร็วและร่างกายขับน้ำคาวปลาได้ดี และน้ามนน้ำเหลืองที่สร้างขึ้นใน 2-3 วันหลังคลอด จะทำให้บุตรติดเต้านม ร้อยละ 78.3 (95%CI: 70.0, 84.9) (ตารางที่ 2)

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะของมารดาต่อการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งนี้เป็นคำถามปลายเปิดพบว่าข้อเสนอแนะที่มากที่สุด คือ ต้องการให้มีการให้ความรู้เรื่องนมแม่มากขึ้นและควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับประโยชน์ของนมแม่มากขึ้น ส่วนข้อเสนอแนะอื่น ๆ ได้แก่ ในการสอนมารดาหลังคลอดเรื่องการบีบเก็บรักษาน้ำนมในช่องแช่แข็งควรระบุชนิดของตู้เย็น เนื่องจากมีผลต่อระยะเวลาการเก็บรักษานมแม่ และสถานที่ให้ความรู้แก่มารดาหลังคลอดไม่เพียงพอ

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูล	จำนวน (n)	ร้อยละ
อายุ (ปี)		
- น้อยกว่า 20	8	3.6
- 21-30	106	47.5
- 31-40	104	46.6
- 41-50	5	2.2
อาชีพ		
- ไม่ได้ประกอบอาชีพ	14	6.3
- ข้าราชการ	50	22.4
- ค้าขาย	28	12.6
- เกษตรกร	7	3.1
- พนักงานบริษัท	37	16.6
- พนักงานโรงงาน	3	1.3
- ธุรกิจส่วนตัว	9	4.0
- รับจ้างทั่วไป	18	8.1
- แม่บ้าน	35	15.7
- อื่น ๆ	22	9.9
รายได้/เดือน (บาท)		
- น้อยกว่า 10,000	91	40.8
- 10,001-20,000	96	43.0
- 20,001-30,000	22	9.9
- 30,001-40,000	3	1.3
- 40,001-50,000	7	3.1
- มากกว่า 50,000	4	1.8
วุฒิการศึกษาสูงสุด		
- ไม่ได้เรียนหนังสือ	0	0
- ระดับประถมศึกษา	10	4.5
- มัธยมศึกษาตอนต้น	22	9.9
- มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช./ปวส. / อนุปริญญา	77	34.5
- ปริญญาตรี	90	40.4
- ปริญญาโท	22	9.9
- ปริญญาเอก	2	0.9
จำนวนบุตร (ราย)		
- 1	127	57.0
- 2	86	38.6
- 3	10	4.5
ระยะเวลาในการเลี้ยงบุตรคนสุดท้ายด้วยนมแม่อย่างเดียว		
- น้อยกว่า 6 เดือน		
- ตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป	129	57.8
	94	42.2

ตารางที่ 2 ความรู้ของมารดาเรื่องนมแม่

คำถาม (คำตอบ)	ตอบถูก ร้อยละ (95%CI)		
	มารดาทั้งหมด (n = 223)	มารดาที่เลี้ยงลูก ด้วยนมแม่อย่าง เดียวตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป (n = 94)	มารดาที่เลี้ยงลูก ด้วยนมแม่อย่าง เดียวน้อยกว่า 6 เดือน (n = 129)
1. มารดาสามารถบีบน้ำนมเก็บรักษาไว้ในระหว่างที่ลาคลอดและระหว่างที่กลับไปทำงาน (ใช่)	99.1 (96.5, 99.8)	98.9 (93.4, 99.9)	99.2 (95.1, 100.0)
2. นำนมแม่ช่วยป้องกันโรคภูมิแพ้ (Allergies) (ใช่)	95.5 (91.7, 97.7)	96.8 (90.3, 99.1)	94.6 (88.7, 97.6)
3. การดื่มนมแม่อย่างเดียวโดยไม่ผสมน้ำ ทำให้เด็กท้องผูก (ไม่ใช่)	94.2 (90.0, 96.7)	96.8 (90.3, 99.1)	92.2 (85.8, 96.0)
4. การดูนมที่ถูกวิธีคือริมฝีปากบุตรต้องอมมิดลานนม และดูดบ่อยตามที่บุตรต้องการ(ใช่)	95.5 (91.7, 97.7)	96.8 (90.3, 99.1)	94.6 (88.7, 97.6)
5. เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูด้วยนมแม่จะฉลาดและมีไอคิวสูงกว่าเด็กที่ไม่ได้รับนมแม่ (ใช่)	91.9 (87.3, 95.0)	94.7 (87.5, 98.0)	89.2 (83.1, 94.3)
6. นำนมน้ำเหลืองที่สร้างขึ้นใน 2-3 วันหลังคลอด จะทำให้นบุตรติดเชื้อง่าย (ไม่ใช่)	84.3 (78.7, 88.7)	92.6 (84.8, 96.7)	78.3 (70.0, 84.9)
7. การเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ ช่วยลดน้ำหนักหลังคลอดได้ดี (ใช่)	87.0 (81.7, 91.0)	91.5 (83.4, 96.0)	83.7 (76.0, 89.4)
8. การเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ ช่วยลดการคัดตึงเต้านม (ใช่)	91.9 (87.3, 95.0)	89.4 (80.9, 94.5)	93.8 (87.8, 97.1)
9. เด็กแรกเกิด 6 เดือนแรก ควรได้รับน้ำเพิ่มเนื่องจากนมแม่มีน้ำไม่เพียงพอ (ไม่ใช่)	85.2 (79.7, 89.5)	88.3 (79.6, 93.7)	82.9 (75.1, 88.8)
10. การเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ช่วยให้มดลูกหดตัวดีเข้าสู่เร็ว และร่างกายขับน้ำคาวปลาได้ดี (ใช่)	82.1 (76.3, 86.4)	87.2 (78.4, 92.9)	78.3 (70.0, 84.9)
11. นมแม่ช่วยป้องกันโรคติดเชื้อในทางเดินหายใจ (Respiratory infection) (ใช่)	83.9 (91.7, 97.7)	86.2 (77.2, 92.1)	82.2 (74.2, 88.1)
12. ก่อนนำนมแม่แช่แข็งมาใช้ไม่ควรต้มหรือใส่ในเตาไมโครเวฟ (ใช่)	90.1 (85.3, 93.6)	86.2 (77.2, 92.1)	93.0 (86.8, 96.6)
13. การเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่เพิ่มความเสี่ยงในการเกิดมะเร็งเต้านม (ไม่ใช่)	78.0 (71.9, 83.1)	77.7 (67.7, 85.3)	78.3 (70.0, 84.9)
14. การเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่เป็นการคุมกำเนิดแบบธรรมชาติที่ดี (ใช่)	57.4 (50.6, 63.9)	68.1 (57.6, 77.1)	49.6 (40.7, 58.5)
15. นำนมที่บีบเก็บไว้ได้นาน 6 เดือน โดยเก็บไว้ในช่องแช่แข็ง (ไม่ใช่)	15.2 (10.9, 20.8)	13.8 (7.9, 22.9)	16.3 (10.6, 24.0)

วิจารณ์

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่ามารดาที่มีความรู้เรื่องนมแม่ในระดับสูงมีถึง ร้อยละ 73.5 ซึ่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกับผลการศึกษาของภาวินี คูตระกูล¹⁰ ที่ศึกษาในโรงพยาบาลพุทธโสธรพบว่ามารดาที่มีความรู้เรื่องนมแม่ในระดับสูงร้อยละ 71.5 อาจเกิดจากมารดาที่คลอดบุตรในแต่ละโรงพยาบาลได้ความรู้เรื่องนมแม่ใกล้เคียงกัน

ความรู้ที่มารดาตอบถูกมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) มารดาสามารถบีบน้ำนมเก็บรักษาไว้ในระหว่างที่ลาคลอดและระหว่างที่กลับไปทำงาน 2) น้ำนมแม่ช่วยป้องกันโรคภูมิแพ้และ 3) การดูนมที่ถูกวิธี คือ รมีฝ่าปากบุตรต้องอมมิดลานนมและดูดบ่อยตามที่บุตรต้องการ สาเหตุที่มารดาสามารถตอบคำถาม 3 ข้อนี้ได้มากที่สุด คาดว่าเกิดจากเป็นข้อความรู้ที่เกี่ยวกับประโยชน์ของนมแม่ต่อบุตรและสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้จริง ร่วมกับทางโรงพยาบาลศรีนครินทร์มีการติดตามการเลี้ยงบุตรเพื่อสอบถามปัญหาและให้คำแนะนำทุก 2, 4 และ 6 เดือนอย่างสม่ำเสมอ พบว่าความรู้ทั้ง 3 ข้อนี้เป็นความรู้ที่มารดาที่เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไปและน้อยกว่า 6 เดือนตอบถูกมากที่สุดในลำดับต้น ๆ เช่นกัน

ส่วนความรู้ที่มารดาตอบถูกน้อยที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ระยะเวลาที่เหมาะสมของการเก็บรักษาน้ำนมในช่องแช่แข็ง อาจเกิดจากมารดาไม่ทราบรายละเอียดของการเตรียมน้ำนมสะสม สอดคล้องกับการศึกษาของพรนภา ตั้งสุขสันต์ และคณะ¹¹ ที่พบว่ามารดาเว้นจากการให้นมบุตรมาเป็นระยะเวลาสั้นและมารดาไม่ได้บีบน้ำนมเก็บรักษาไว้ เนื่องจากคิดว่าตนเองมีน้ำนมไม่เพียงพอ 2) ประโยชน์ของการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ที่มีต่อการคุมกำเนิด 3) ประโยชน์ของการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ต่อการลดความเสี่ยงของการเกิดมะเร็งเต้านม คาดว่าข้อคำถามที่มารดาตอบถูกน้อยที่สุดอีก 2 ข้อ เกิดจากมารดาได้รับความรู้หลายเรื่องในครั้งเดียวกันทำให้ไม่สามารถจำข้อมูลได้ทั้งหมด ประกอบกับอาการปวดหลังคลอดทำให้สมาธิในการรับฟังข้อมูลลดลง ซึ่งใน 2 ข้อนี้ เป็นประโยชน์ของนมแม่ต่อมารดาเอง ทำให้มารดาอาจใส่ใจน้อยกว่าประโยชน์ของนมแม่ต่อบุตร พบว่าความรู้ทั้ง 3 ข้อนี้เป็นความรู้ที่มารดาที่เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไปและน้อยกว่า 6 เดือนตอบถูกน้อยที่สุดในลำดับต้น ๆ เช่นกัน

สรุป

มารดาที่มากลอดบุตรที่โรงพยาบาลศรีนครินทร์ส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องนมแม่ในระดับสูง โดย มารดาที่เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไปและมารดาที่เลี้ยง

บุตรด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวอย่างน้อยกว่า 6 เดือน มีความรู้ที่ตอบถูกและตอบผิดมากในลำดับต้น ๆ คล้ายคลึงกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่ามารดาังมีความรู้ไม่ถูกต้องในบางเรื่อง เช่น ระยะเวลาของการเก็บรักษาน้ำนมที่บีบในช่องแช่แข็ง ประโยชน์ของการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ที่มีต่อการคุมกำเนิดและลดความเสี่ยงของการเกิดมะเร็งเต้านม จึงควรเน้นย้ำในการให้ความรู้เพิ่มในด้านดังกล่าว

เนื่องจกงานวิจัยนี้ไม่ได้บอกถึงความสัมพันธ์ของความรู้เรื่องนมแม่กับระยะเวลาการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียว จึงควรมีการทำวิจัยต่อไปในรูปแบบเชิงวิเคราะห์

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับคลินิกนมแม่ของโรงพยาบาลศรีนครินทร์ ผู้ให้ข้อมูลสถิติการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาเพียงอย่างเดียวของโรงพยาบาลศรีนครินทร์ ที่กรุณาอนุเคราะห์ข้อมูลรวมทั้งข้อเสนอแนะซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยเป็นอย่างมาก รองศาสตราจารย์แพทย์หญิง กุสุมา ชูศิลป์ ที่ช่วยพิจารณาแบบสอบถาม และให้คำแนะนำในการปรับปรุงและแก้ไขแบบสอบถาม รวมทั้งให้คำแนะนำในการทำงานวิจัย สุดท้ายนี้ขอขอบคุณอาสาสมัครที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษานี้

เอกสารอ้างอิง

1. WHO. 10 facts on breastfeeding [online]. Available from: <http://www.who.int/features/factfiles/breastfeeding/en/index.html>. [cited 2012 Sep 2].
2. United Nations Children's Fund - UNICEF. Innocenti declaration on the protection, promotion and support of breastfeeding [online]. Available from: <http://www.unicef.org/programme/breastfeeding/innocenti.htm>. [cited 2012 Sep 1].
3. ภาณี วงษ์เอก. การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว: ความเชื่อหรือคตินิยมกระแสใหม่[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.breastfeedingthai.com/index.php?lay=show&ac=article&id=421469&Ntype=6>. [สืบค้นเมื่อ 1 ก.ย. 2555].
4. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. องค์การอนามัยโลก-ยูนิเซฟ ชมมติ ค.ร.ม. คุ้มครองตลาดและโฆษณานมทารกและเด็กเล็ก [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.unicef.org/thailand/tha/media_19345.html. [สืบค้นเมื่อ 1 ก.ย. 2555].
5. ธิติมา เงินมาก. ศึกษาอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 4-6 เดือนหลังคลอดและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในมารดาที่คลอดครบกำหนดในโรงพยาบาลรามาริบัติ. รายงานการวิจัย : โรงพยาบาลรามาริบัติ กรุงเทพฯ, 2548.

6. Zhou Q, Younger K, Kearney J. An exploration of the knowledge and attitudes towards breastfeeding among a sample of Chinese mothers in Ireland. BMC Public Health. 2010; 10:722-32.
7. เนลีนี ไชยเอี้ย, 2554. [ติดต่อบุคคล]
8. Committee on Drugs. American Academy of Pediatrics. The Transfer of Drugs and Other Chemicals Into Human Milk. Pediatric 2001; 108: 776-89.
9. Donna M. D'Alessandro, Michael P. D'Alessandro. What Are Significant Contraindications for Breastfeeding? [online]. Available from: <http://www.pediatriceducation.org/2010/09/13/what-are-significant-contraindications-for-breastfeeding>. [cited 2012 Sep 1].
10. ภาวินี คูตระกูล. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน้อยกว่า 6 เดือน โรงพยาบาลพุทธโสธร. รายงานการศึกษาระดับปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2553.
11. พรนภา ตั้งสุขสันต์, เอมพร ตีนธร. ประสบการณ์และปัจจัยเชิงบริบทที่เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวในมารดาที่ทำงานนอกบ้านเต็มเวลา. วารสารพยาบาลศาสตร์ 2554; 29:52-63.

